

POSTANOWIENIE

Dnia 21 czerwca 2017 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Andrzej Wróbel

w sprawie z odwołania F. Spółki z o.o. w J.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w R.
z udziałem zainteresowanych: A. G. W., A. M., M. H., S. G. , M. G., R. Spółki z o.o.
w W., P. Spółki z o.o. w R. w likwidacji oraz Syndyka Masy Upadłości K. Spółka z
o.o. w O.
o ustalenie podlegania obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 21 czerwca 2017 r.,
skargi kasacyjnej P. Spółki z o.o. w likwidacji w R.
od postanowienia Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 11 lutego 2016 r., sygn. akt III AUz (...),

odrzuca skargę kasacyjną.

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy - Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w G. Ośrodek Zamiejscowy w R. postanowieniem z dnia 30 września 2015 r. uchylił postanowienie tego Sądu z dnia 6 lutego 2015 r. o wezwaniu do udziału w sprawie w charakterze zainteresowanego R. Spółki z o.o. w W. (pkt 1), podjął zawieszone postępowanie w sprawie (pkt 2) i umorzył postępowanie w sprawie (pkt 3).

W uzasadnieniu postanowienia Sąd wskazał, że odwołująca się F. Spółka z o.o. w J. w dniu 12 maja 2015 r. została prawomocnie wykreślona z rejestru przedsiębiorców w związku z zakończeniem jej likwidacji. Żaden podmiot nie przejął

jej zobowiązań. Zatem po wniesieniu odwołania, w toku procesu, odwołująca się utraciła zdolność sądową, co uzasadnia umorzenie postępowania na podstawie art. 355 § 1 k.p.c.

W konsekwencji Sąd ten uznał, że skoro wydanie wyroku stało się niedopuszczalne z uwagi na utratę zdolności sądowej przez odwołującą się Spółkę, to bezprzedmiotowe stało się wezwanie do udziału w sprawie w charakterze zainteresowanego R. Sp. z o.o. Sprawa bowiem nie może toczyć się dalej, a tym samym nie dojdzie do rozstrzygnięcia sprawy, która miałaby wpływ na prawa i obowiązki R. Sp. z o.o.

Zażalenie na powyższe postanowienie w zakresie punktu 1. i 3. wniosła zainteresowana P. Spółka z o.o. w R. w likwidacji, wnosząc o uchylenie ich uchylenie i nadanie sprawie dalszego biegu.

W uzasadnieniu zażalenia zainteresowana powołała się na treść art. 73 § 2 k.p.c. w związku z art. 13 § 2 k.p.c., twierdząc, że w niniejszej sprawie o ustalenie wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne - w przypadku ubezpieczonego i pracodawcy - występuje współuczestnictwo jednolite, gdyż zapadły wyrok dotyczyć będzie ich niepodzielnie. Ponadto wskazała, że postępowanie z odwołania od decyzji organu rentowego ustalającej podleganie określonej osoby ubezpieczeniu społecznemu i określającej wymiar składek na ubezpieczenie społeczne może toczyć się tylko przy udziale ubezpieczonego i zainteresowanych łącznie, co oznacza, że w sprawie ma miejsce współuczestnictwo konieczne.

Następnie, zainteresowana podniosła, że organ rentowy w decyzjach z dnia 30 maja 2014 r. ustalił obowiązek podlegania określonych osób obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym, wskazując między innymi okres po 1 stycznia 2013 r., to jest okres zatrudnienia tych osób w P. Spółce z o.o. w R.. Zatem według skarżącej, postępowanie powinno się toczyć z udziałem stron tego stosunku prawnego, bowiem decyzja ta dotyczy ich niepodzielnie. Według skarżącej Spółki P., umorzenie postępowania wywołuje dla niej skutki materialno-prawne, gdyż nie była uczestnikiem postępowania administracyjnego przed organem rentowym i nie mogła kwestionować ustaleń organu.

Sąd Apelacyjny w (...) postanowieniem z dnia 11 lutego 2016 r. odrzucił zażalenie odnośnie do punktu 1. zaskarżonego postanowienia i oddalił zażalenie odnośnie do punktu 3. zaskarżonego postanowienia.

Sąd uznał, że zażalenie zainteresowanej w zakresie punktu 1. zaskarżonego postanowienia podlega odrzuceniu jako niedopuszczalne. Postanowienie, mocą którego Sąd uchyla (w trybie art. 359 § 1 k.p.c.) uprzednio wydane przez siebie postanowienie o wezwaniu do udziału w sprawie w charakterze zainteresowanego, nie jest ani orzeczeniem kończącym w sprawie ani też nie mieści się w katalogu orzeczeń wymienionych w art. 394 § 1 pkt 1-12 k.p.c., a zatem stronom nie przysługuje prawo do wniesienia na nie zażalenia do sądu drugiej instancji.

Odnosząc się do zażalenia w zakresie punktu 3. zaskarżonego postanowienia, Sąd Apelacyjny uznał, że wbrew temu co twierdzi skarżąca, zachodziły podstawy do umorzenia postępowania w niniejszej sprawie.

Sąd drugiej instancji przypomniał, że w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych przedmiot rozpoznania sprawy sądowej wyznacza decyzja organu rentowego, od której wniesiono odwołanie. Decyzje Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w R. z dnia 30 maja 2014 r. - będące przedmiotem rozpoznania w niniejszej sprawie - zostały skierowane do płatnika składek F. Spółki z o.o. w J. oraz jego pracowników i zostały zaskarżone właśnie przez F. Spółkę z o.o. w J.. Zgodnie zaś z art. 355 § 1 k.p.c., Sąd wydaje postanowienie o umorzeniu postępowania, jeżeli powód cofnął ze skutkiem prawnym pozew lub jeżeli wydanie wyroku stało się z innych przyczyn zbędne lub niedopuszczalne. W związku z tym trafnie przyjął Sąd Okręgowy, że na gruncie niniejszej sprawy doszło do następczego, nieusuwalnego braku zdolności sądowej i procesowej strony w procesie (płatnika składek), a żaden podmiot nie przejął jej zobowiązań, co uzasadnia umorzenie postępowania na podstawie art. 355 § 1 k.p.c. z uwagi na niedopuszczalność wydania wyroku w tej sytuacji procesowej.

Skargę kasacyjną od postanowienia „w przedmiocie umorzenia postępowania” wniosła P. Sp. z o.o. w likwidacji, zarzucając zaskarżonemu postanowieniu, na podstawie art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c., naruszenie przepisów prawa procesowego, tj.: 1) art. 477^{14a} przez jego niezastosowanie i nieuchylenie postanowienia Sądu pierwszej instancji oraz decyzji organu rentowego i

przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania poprzez - pozbawienie skarżącego statusu zainteresowanego w sprawie z zakresu ubezpieczeń społecznych w sytuacji kiedy prawa i obowiązki jego zależą od rozstrzygnięcia w tej sprawie, i ustalenie że wskazani pracownicy podlegają obowiązkowemu ubezpieczeniu społecznemu z tytułu zatrudnienia w P. Sp. z o.o. a nie F. Sp. z o.o. w okresie od 1 stycznia 2013 r. do nadal; 2) art. 477¹¹ § 1w związku z art. 477¹¹ § 2 zdanie drugie k.p.c., co powoduje nieważność postępowania polegającą na pozbawieniu możliwości obrony praw - art. 379 pkt 5 w związku z art. 477¹¹ § 1 k.p.c. poprzez pominięcie niedokonania doręczenia decyzji ZUS wydanej na podstawie art. 83 „ustawy o ubezpieczeniu” i nie wezwanie przez sąd do udziału w postępowaniu w charakterze strony, przez co strona postępowania, wbrew swojej woli została faktycznie pozbawiona możliwości działania - 3) art. 73 § 2 k.p.c. w związku z art. 13 § 2 k.p.c. w wypadku gdy z istoty spornego stosunku prawnego lub przepisu ustawy wynika, że wyrok dotyczyć ma niepodzielnie wszystkich uczestników (współuczestnictwo jednolite) czynności procesowe współuczestników działających są skuteczne wobec nie działających. Utrzymanie w obrocie prawnym decyzji ZUS w sprawie ustalenia podlegania ubezpieczeniu społecznemu wskazanych pracowników w okresie zatrudnienia u innego pracodawcy, bez jego udziału w postępowaniu przed organem rentowym.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 477¹¹ § 2 k.p.c. (w brzmieniu relewantnym dla rozpoznawanej sprawy), zainteresowanym jest ten, czyje prawa lub obowiązki zależą od rozstrzygnięcia sprawy. Jeżeli osoba taka nie została wezwana do udziału w sprawie przed organem rentowym, sąd wezwie ją do udziału w postępowaniu bądź z urzędu, bądź na jej wniosek lub na wniosek jednej ze stron. Zainteresowanym jest więc tylko ten, czyje prawa lub obowiązki w sferze ubezpieczeń społecznych zależą bezpośrednio od rozstrzygnięcia sprawy (por. uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 6 września 2006 r., III UZP 4/05, OSNP 2007 nr 3-4, poz. 51 i z dnia 12 grudnia 2011 r., I UZP 6/11, OSNP 2012 nr 9-10, poz. 122 oraz wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 28 października 2004 r., II UK 66/04, OSNP 2005 nr 10, poz. 149; z dnia 10

stycznia 2006 r., I UK 121/05, OSNP 2006 nr 23-24, poz. 364; z dnia 4 października 2007 r., I UK 137/07, OSNP 2008 nr 23-24, poz. 356; z dnia 5 czerwca 2007 r., I UK 8/07, OSNP 2008 nr 15-16, poz. 228; z dnia 2 października 2008 r., I UK 79/08, OSNP 2010 nr 7-8, poz. 99; z dnia 6 stycznia 2009 r., I UK 157/08, OSNP 2010 nr 13-14, poz. 172).

O tym, czy konkretna osoba posiada status zainteresowanego ze względu na przedmiot postępowania w sprawie z zakresu ubezpieczeń społecznych, przesądza nie jej subiektywne przekonanie, ale obiektywna okoliczność, że w danym wypadku prawa lub obowiązki tej osoby „zależą” od rozstrzygnięcia sprawy. Rozstrzygnięcie sprawy powoduje bowiem zmianę w sferze prawnej zainteresowanego. Może ona polegać na zyskaniu prawa bądź jego utracie, albo na pojawieniu się powinności, ewentualnie jej wygaśnięciu (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 2 października 2008 r., I UK 79/08, OSNP 2010 nr 7-8, poz. 99). Zatem wskazany w omawianym przepisie związek zależności musi mieć charakter bezpośredni, co oznacza, że z samej mocy wydanej decyzji muszą płynąć dla zainteresowanego prawa lub obowiązki wynikające z prawa ubezpieczeń społecznych, które mogą być podtrzymane w wyroku sądu ubezpieczeń społecznych przez oddalenie odwołania (art. 477¹⁴ § 1 k.p.c.) bądź też uchylone przez zmianę decyzji (art. 477¹⁴ § 2 k.p.c.). W konsekwencji tylko wtedy, gdy wynik postępowania prowadzi do stworzenia indywidualnej normy prawnej oddziałującej nie tylko na adresata decyzji, lecz także na inny podmiot, można uznać, że prawa lub obowiązki tego podmiotu zależą od rozstrzygnięcia sprawy. W takiej właśnie sytuacji występuje bezpośrednia zależność, o której mowa w art. 477¹¹ § 2 k.p.c. Tak jest na przykład w przypadku decyzji ustalającej pracowniczy tytuł ubezpieczenia społecznego skierowanej do płatnika składek, która wprost kształtuje sytuację prawną pracownika (ubezpieczonego), czy też decyzji ustalającej prawo do renty rodzinnej, która nie może zostać zignorowana przy podziale renty między osoby uprawnione.

Podkreślić przy tym należy, że uzasadnienie decyzji ma jedynie objaśnić tok myślenia prowadzący do zastosowania przepisu prawnego w sprawie (taka jest jego rola wynikająca z brzmienia art. 107 § 3 k.p.a.), natomiast konkretyzacja praw i obowiązków wynikających z decyzji administracyjnej dokonuje się w jej

rozstrzygnięciu (osnowie). Zatem to nie motywy zawarte w uzasadnieniu decyzji, ale jej osnowa formułuje normę indywidualną, jaką zbudował organ administracyjny stosujący prawo. W konsekwencji wymagany art. 477¹¹ § 2 k.p.c. związek bezpośredniej zależności między wydaną decyzją a prawami i obowiązkami danego podmiotu dotyczy osnowy decyzji, a nie z jej motywów przedstawiających ocenę prawną ustalonych okoliczności faktycznych (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 26 kwietnia 2017 r., I UK 279/16, niepublikowane).

Z decyzji ustalającej podleganie danej osoby ubezpieczeniom społecznym jako pracownik wynikają prawa i obowiązki w zakresie: zgłaszania do ubezpieczeń społecznych, przebiegu ubezpieczeń społecznych oraz ustalania wymiaru składek i ich poboru (art. 83 ust. 1 pkt 1-3a ustawy systemowej) i dotyczą one odpowiednio ubezpieczonej i wskazanego w decyzji płatnika składek. Z perspektywy obowiązków przypisanych płatnikom składek przez ustawę z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2016 r., poz. 963 ze zm.) decyzja taka rozstrzyga wyłącznie to, czy dany podmiot jest płatnikiem składek (pracodawcą), a nie to, czy jest nim (lub nie) inny podmiot. Jest tak nawet wtedy, gdy w motywach rozstrzygnięcia (uzasadnieniu decyzji) ocenia się status prawny innego podmiotu. Jak wskazano wyżej, uzasadnienie decyzji nie stwarza indywidualnej normy, w rezultacie więc przedmiot przyszłego rozstrzygnięcia sądu, który jest jednym z wyznaczników zarówno prawomocności materialnej wyroku (art. 365 § 1 k.p.c.), jak i powagi rzeczy osądzonej (art. 366 k.p.c.) wyznacza wyłącznie to, co wynika z osnowy decyzji.

Sąd Najwyższy przychylił się do poglądu, że stroną jest jedynie osoba uczestnicząca w procesie w tym charakterze, a nie osoba, która powinna lub może być stroną (zob. uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 10 kwietnia 2010 r., III CZP 112/09, OSNC 2010 nr 7-8, poz. 98), co pozostaje w opozycji do przeciwnego stanowiska zajętego na przykład w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 3 października 1996 r., II URN 36/96 (OSNAPIUS 1997 nr 9, poz. 156) czy uchwale Sądu Najwyższego z dnia 29 lipca 1998 r., III ZP 20/98 (OSNAPIUS 1998 nr 23, poz. 690). Niemniej jednak nadal warunkiem uzyskania statusu zainteresowanego (strony postępowania) na podstawie postanowienia sądu jest bezpośrednie oddziaływanie rozstrzygnięcia w danym postępowaniu na prawa i obowiązki

podmiotu wezwanego do udziału w sprawie. Inaczej rzecz ujmując, dla uzyskania prawa do bycia stroną nie wystarczy sam akt procesowy sądu, ale konieczne jest spełnienie przesłanek kreujących status zainteresowanego. Dlatego formalna decyzja sądu tylko wtedy wywołuje przewidziane w niej skutki (nabycie statusu zainteresowanego jako strony określonej w art. 477¹¹ § 1 k.p.c.), gdy ma oparcie w bezpośredniej relacji między przyszłym rozstrzygnięciem a sferą prawną podmiotu wezwanego, stąd wadliwe postanowienie nie może wywołać skutku procesowego i uczynić podmiot nieuprawniony stroną postępowania (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 26 kwietnia 2017 r., I UK 279/16).

W konsekwencji uznać należy, że skarżąca - P. Spółka z o.o. w R. w likwidacji nie ma przymiotu zainteresowanej. Dalej idąc, skoro skarżąca nie jest stroną postępowania (a to jej z mocy art. 398¹ § 1 k.p.c. przysługuje prawo do wniesienia skargi kasacyjnej), to wniesiona przez nią skarga kasacyjna jest niedopuszczalna i podlega odrzuceniu przez Sąd Najwyższy (art. 398⁶ § 3 w związku z art. 398⁶ § 2 k.p.c.). Te same uwagi odnoszą się także do R. Spółki z o.o. w W. oraz upadłości K. Spółki z o.o. w O..

Podnieść w tym miejscu należy, że przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie uniemożliwia Sądowi Najwyższemu w składzie trzyosobowym, któremu przedstawiono skargę, dokonania ponownej kontroli w zakresie spełnienia ustawowych wymogów oraz wydania orzeczenia o odrzuceniu skargi (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 16 kwietnia 2015 r., LEX nr 1751284; z dnia 20 października 2016 r., II CSK 816/15, LEX nr 2186055, oraz wyrok Sądu Najwyższego z dnia 22 stycznia 2014 r., III CNP 10/13, LEX nr 1455722).

Biorąc powyższe pod rozwagę, Sąd Najwyższy postanowił jak w sentencji.